

Аталған шаралардың сақталынбауы тергеу экспериментін жүргізудің теріс ықпалына әкеп соғады (мысалы, көліктің басқа объектілермен соқтығысуы).

Тергеу экспериментіне сарапшының қатысуы да маңызды рөлге ие. Көптеген уақыт бойы сарапшы мен маманның экспериментке қатысуына байланысты даулар туындаған, олар аталған тұлғалардың өкілеттілігінің бір-біріне ұқсастығының нәтижесінде пайда болды. Бірақ, қазіргі кезде, олардың құқықтары мен міндеттерінің бір бірінен ажыратылуының нәтижесінде аталған дау шешілді деп тұжырымдай аламыз.

Қорыта келгенде, тергеу экспериментінің қатысушыларына қатысты жоғарыда аталған тактикалық ережелері ҚР ҚДЖК 239-бап 4-бөлігінде төмендегідей көрініс табуы керек:

Тергеу эксперименті куәгерлердің міндетті түрде қатысуымен жүргізіледі. Қажет болған жағдайда тергеу экспериментіне өздерінің келісімімен және айрықша жағдайда сезікті, айыпталушы, жәбірленуші, куә қатыстырылуы мүмкін. Сол сияқты, қажет болғанда және олардың келісімімен маман, сарапшы, қорғаушы және тәжірибелік іс қимылдарды жүргізетін адамдар қатыстырылуы мүмкін. Экспериментке қатысушыларға оның мақсатымен толық түрде, ал жүргізілу тәртібімен қатысушылардың әрқайсысы тек қажетті шекте ғана таныстырылуы қажет.

Қорыта айтқанда, тергеу экспериментінің түрлері қылмыстық іс жүргізу заңында түгел талданып көрсетілуі керек, сонымен қатар сезікті, айыпталушы, жәбірленуші, куә тергеу экспериментінде айрықша түрде міндетті қатысушылары болып көрсетілуі керек. Сондай-ақ субъективті факторларды модельдеу тергеу экспериментінде процессуалдық нысанға айналуы керек.

1. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі 1997 ж. 16 шілде. 11.01.2011 ж. өзгертулер мен толықтырулар.
2. Қазақстан Республикасының ҚДЖК 1997 жылғы 16 шілдедегі 2010 ж. толықтырулар мен өзгертулермен
2. Дулов А.В. Вопросы судебной психологии. – Минск. 1970. - 164 с.
3. Криминалистическая тактика: //учебник // под ред. А.Я. Гинзбург, Р.С. Белкин. - Алматы: Изд. Аян Эдет. -1998. - 478 с.
4. Жәкішев Е.Г. Криминалистік тактика. - Алматы: Жеті Жарғы. -1997. - 92 б.
5. Белкин Р.С. Криминалистика: // учебник. - М., 1987. - 339 с

In this article the author examines the experimental method as a tactic in criminal investigation - procedural law.

В данной статье автор рассматривает экспериментальный метод как тактику следствия в уголовно - процессуальном праве.

Б.Р. Таубаев

ПАРА АЛУДЫҢ ОБЪЕКТИВТІ ЖӘНЕ СУБЪЕКТИВТІ МАЗМҰНЫН АНЫҚТАУ

Қазақстан Республикасы Қылмыстық Кодексінің 311-бабында мемлекеттік қызмет атқаруға өкілетті адамның не оған теңестірілген адамның өзі немесе делдал арқылы пара берушінің немесе оның өкілі болған адамның пайдасына жасаған іс-әрекеті (әрекетсіздігі) үшін ақша, бағалы қағаздар, өзге де мүлікке құқығы немесе мүлік сипатындағы пайда түрінде пара алу, егер мұндай іс-әрекет мемлекеттік қызметтер атқаруға өкілетті адамның не оған теңестірілген адамның қызметтік өкілеттілігіне кіретін болса не ол қызметтік жағдайына байланысты осындай іс-әрекетке (әрекетсіздікке) мүмкіндік жасаса, сол сияқты жалпы қамқоршылық немесе қызметі бойынша жол берсе пара алу болады делінген.

Пара алудың заңдық құрамы бұрынғы заңдарға қарағанда едәуір жетілген, бірақ оның кейбір мәселелері қылмыстық құқық теориясында, сот тәжірибесінде әлі күнге даулы болып табылады. Пара алу құрамынан объективтік жағынан бірнеше белгілері бір жүйеге келтірілген онша дау туғызбайды, соның бірі – параны адамның осы делдал арқылы алу. Соның бірі парақор адамның өзі немесе делдал арқылы алу. Бұл екі жағдайда да “іс-әрекетте қылмыс құрамы орын алады. Сондай-ақ пара субъектісі болатын адамның пара үшін жасаған әрекеті немесе әрекетсіздігі деген ұғымда онша даулы емес, сот тәжірибелерінде бұл мәселеде көп қиындығы жоқ, яғни әрекет немесе әрекетсіздік деген ұғым лауазымды адамның пара алуға байланысты белсенді немесе енжарлық қимылын бейнелейтінін түсінеміз. Параны алудың ашық немесе көмескі түрлерді де онша қиындық туғызбайды. Параны ашық алу деген бір қолдан екінші қолға пара затын тікелей өткізу, ал параның көмескі түріне сырттай қарағанда заңды болып көрінетін, бірақ пара алу субъектісінің көрсетілген қызметі үшін істеліп отырылған заңсыз іс-әрекеттер (мысалы, картадан

өтірік ұтылу, жақсы демалыс ұйымдастыру, қайтарымсыз қарыз беру және т. б.)

Заңның лауазымды мемлекеттік қызметтер атқаруға уәкілетті адамның не оған теңестірілген адамның параны "пара берушінің немесе оның өкілі болған адамның пайдасына жасаған іс-әрекеті" ережесі де онша дау туғызбайды. Мұндай пара берушінің тікелей өз мүддесі, туыстары, таныстықтарының мүддесі, сондай-ақ заңды тұлғалардың мүддесі туралы сөз болып отыр.

Пара алудың объективтік жағының мазмұнын анықтаудың теориялық және практикалық маңызы зор. Атап айтқанда бұл келесі жағдайда көрінеді:

а) қылмыстың объективтік жағы осы қылмыс пен оның белгілері ұғымын анықтау үшін қызмет етеді;

б) объективтік жақ қарастырылып отырылған қылмыстың ерекшелігін береді және оны басқа да ұқсас қылмыстардан ажырату белгілерін айқындайды;

в) көптеген жағдайларда қарастырылып отырған қылмыс тәртіптік құқық бұзушылықтан объективтік жағының белгісі бойынша ерекшеленеді;

г) кейбір жағдайларда объективтік жақ іс-әрекетті саралауға ықпал етеді және сонымен қатар іс-әрекеттің қоғамдық қауіптілігі дәрежесін бағалауға да ықпал етеді. Объективтік жағы қылмыстың сырт жағын сипаттайтын белгілерін құрайды. "Қылмыстық объективтік жағы дегеніміз сырт жағынан уақиға мен құбылыстардың даму дәйектілігі тұрғысынан қаралатын заңмен қорғалған мүддеге қоғамдық қауіпті және заңсыз қол сұғу процесі болып табылады және бұл субъектінің қылмыстық әрекетінен басталып, қылмыстық нәтижеге жетумен аяқталады". Демек, қылмыстың объективтік жағы келесі белгілерді қамтиды: іс-әрекет, қылмыстық салдар және қылмыс пен салдар арасындағы себепті байланыс. Парақорлық құрамының объективтік жағының міндетті белгісі оның қоғамдық қауіпті іс-әрекетінің болуы.

Пара алудың объективтік жағынан басқа белгілері туралы теорияда да, сот тәжірибесінде де біркелкі түсінік жоқ. Оның бәрі пара үшін жасалатын іс-әрекеттің немесе әрекетсіздіктің мәні мен мазмұнына байланысты болып отыр. ҚР Қылмыстық Кодексінің 311 бабының 1 бөлігінің диспозициясында көрсетілгендей мемлекеттік қызметкер атқаруға уәкілетті адам немесе соған теңестірілген адам (пара алу субъектісі) параны өзінің қызметтік жағдайын пайдалана отырып төмендегі жағдайларға байланысты алады:

а) пара берушінің немесе оның өкілі болған адамның пайдасына өзінің қызметтік өкілдігіне кіретін іс-ірекеттерді жасау;

б) пара берушінің немесе оның өкілі болған адамның пайдасына өзінен қызметтік өкілеттігіне кірмейтін іс-әрекеттерді өзінің лауазымдық жағдайын пайдалана отырып жүзеге асыру;

в) жалпы қамқоршылығы мен қызметі бойынша жол беру.

Пара алудың субъектісі және субъективтік жағын анықтаудың мемлекеттік қызмет пен мемлекеттік жергілікті өзін-өзі басқару органдары қызметі мүддесіне қарсы қылмыстың ерекше белгісі болып, оларды арнайы субъектілердің жасауы, яғни жалпы субъектімен салыстырғанда белгілі ерекшеліктерімен сипатталатын адамдардың жасауы болып табылады. Арнайы субъект белгісінің ерекшелігі төмендегі мәселелерден көрінеді: Олар қылмыс құрамының негізгі белгісі болып көрінеді, бұларсыз осы құрам болмайды. Қылмысты саралау немесе ауырлату жағдайында қылмыс құрамын құрайтын саралау белгісі болып көрінеді.

Пара алу құрамын талдау осы қылмыстық субъектілері болып қызметкерлердің төрт санаты болуы мүмкін деген қорытындыға келуге негіз бар. Олар:

Мемлекеттік қызмет атқаруға өкілетті адамдар;

Мемлекеттік қызмет атқаруға өкілетті адамдарға теңестірілгендер;

Лауазымды адамдар;

Жауапты мемлекеттік лауазым атқаратын адамдар;

Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 25 қыркүйектегі заңымен Қылмыстық кодекстің 13 тарауында елеулі өзгерістер, толықтырулар енгізілді. Осыған байланысты тараудың аты мемлекеттік қызмет пен мемлекеттік басқару мүдделеріне қарсы сыбайлас жемқорлық және өзге де қылмыстар деп аталады. Осы тараудағы көптеген қылмыстық баптардың диспозициясы өзгеріске ұшырады. Соның ішінде парақорлықтың ұғымының белгілері, оның субъектісіне байланысты тың жаңалықтар орын алды. Бұрынғы осыған дейінгі уақытта пара алу субъектісі тек лауазымды тұлға болса, жаңа өзгерістерге сәйкес пара алу субъектісінің қатары өсті, енді парақорлық субъектісіне мемлекеттік қызмет атқарған өкілетті адамдар не оған теңестірілген адамдар келіп қосылды. Қылмыстық заңда мұндай тұлғалардың түсінігіне заңдылық анықтама ҚР Қылмыстық кодексінің 307 бабынан ескертуінде берілген. Осыған орай мемлекеттік қызметті атқаруға өкілетті адамдарға лауазымды адамдарды, Парламент мәслихаттарының депутаттары, судьялар және Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызмет туралы заңдарына сәйкес барлық

мемлекеттік қызметшілер жатады.

Мемлекеттік қызмет атқаруға өкілетті адамдарға: жергілікті өзін-өзі басқару органдарына сайланған адамдар заңда белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасының Президентінің, Республика Парламенті мен мәслихаттарының депутаттығына, сондай-ақ жергілікті өзін-өзі басқару сайланбалы органдардың мүшелігіне кандидаттар ретінде тіркелген азаматтар, жергілікті өзін-өзі басқару органдарында тұрақты немесе уақытша жұмыс істейтін, еңбегіне ақы мемлекеттік бюджеттік қаражатынан төленетін қызметшілер, мемлекеттік органдарда және жарғылық капиталында мемлекеттің үлесі кемінде отыз бес процент болатын ұйымдарды басқару қызметін атқаратын адамдар теңестіріледі. Қазақстан Республикасы Қылмыстық Кодексіне енгізілген осы жаңалыққа сәйкес бұдан былай барлық мемлекеттік қызметшілер, басқа да қызметшілер парақорлық субъектісі болып табылады. Демек, парақорлық субъектісінің саны бұрынғы заңға қарағанда едәуір ұлғайды. Лауазымды адамдар ендігі жерде парақорлықтың ауырлататын белгісінің субъектісі болды. Бұрынғы заңда парақорлық субъектісі тек лауазымды тұлға болса, енді пара алудың негізгі құрамының субъектісі болып мемлекеттік қызмет атқаруға өкілетті және соған теңестірілген адамдар табылады. Осы заңға енгізілген толықтырулар мен өзгертулердің түсініксіз жақтары да бар. Біріншіден бұл қылмыстық заңға енгізілген өзгеріс сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы заңда көрсетілген субъектілер тізімін өзгертпестен енгізген Мемлекеттік қызметші мен лауазымды тұлға деген түсініктердің арасы жойылып кеткен. Екіншіден осы заңда мемлекеттік қызмет атқаруға өкілетті адамдарға – лауазымды адамдар жатады деп тікелей айтылған. Сонда осы ҚК-тің 307-бабының ескертуінің бірінші бөлігінде көрсетілген лауазымды адамдардың, осы ескертудің үшінші бөлігінде айтылған лауазымды адамдардан қандай айырмашылығы бар екендігі түсініксіз болып қалған. Осыған орай қылмыстық заңда лауазымды адамдардың түсінігі екі топқа бөлініп берілген. Болашақта мұндай қарама-қайшылықтар заңдылық тұрғыда түзелуі тиіс. Жалпы алғанда парақорлық субъектісі көбінесе лауазымды адамдар болады. Бұрын айтын өткеніміздей "лауазым адамы" деген термин 1926 жылғы РСФСР ҚК пайда болды, бірақ осы ұғым заңда берілген жоқ. Лауазымды қылмыстардың арнайы субъектісі жайлы теориялық мәселені зерттеу қылмыстық-құқықтық әдебиетте практика талабынан туындады. Бірақ бұл процеске заң оперативті жедел түрде көңіл бөлмеді.

Сонымен ҚК 307 бабына түсіндірмесінде, ескертуіне сәйкес: тұрақты немесе уақытша арнаулы өкілеттік бойынша өкіметтің өкілі қызметін жүзеге асырушы не мемлекеттік органдарда жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Қарулы күштерінде ҚР басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында ұйымдастырушылық-әкімшілік немесе әкімшілік шаруашылық қызметтерді орындаушы адамдар лауазымды адамдар деп танылады. Бұл жағдайда лауазым адамы белгісін анықтаушы ұғым болып заңда көрсетілген қызметтердің мәні, ол адамның заңда көрсетілген қызметті атқаруы оның орындайтын міндеттерінің сипаты көрсетілген. Демек, заң субъектілерінің бірінші санатында:

а) Үкімет өкілін атқарушы адамдарды;

б) Ұйымдастырушылық-әкімшілік немесе әкімшілік-шаруашылық қызметтерді заңда көрсетілген құрылымдарда атқарушы адамдарды жатқызады.

Әрине, қылмыстық заңда қылмыстың арнаулы субъектісі ретінде лауазым адамының маңызды және субъект ретіндегі жалпы белгілері қарастырылған. Қызмет мәнінің, олардың мазмұнын ашу арқылы адамды лауазымды адам қатарына қосуға мүмкіндік туады.

Парақорлық-қоғамымыздың өткен ғасырдағы басынан кешірген кеңестік дәуірдің, сонымен қатар қазіргі уақыттағы мемлекетіміздің экономикалық, саяси дамуы кезіндегі және алдағы уақыттағы дамуына бірден-бір кедергілер қоғамдағы қара дақ болып отыр.

Субъективтік жақтың мазмұнын зерттеудің теориялық және практикалық маңызы зор. Қылмыстық жауапкершілік негізінің құрамдас бір бөлігі ретінде ол қылмыстық мінез-құлықты, қылмыстық емес мінез-құлықтан бөліп қарайды.

Қылмыстың субъективтік жағы қылмыстың қоғамдық қауіптілігі деңгейін анықтауға әсерін тигізеді және осының себебінен жазаның даралануына да әсер етеді. Сонымен қатар оның маңызы басқа белгілері бойынша ұқсас қылмыс құрамдарын бір-бірінен бөліп қарауға мүмкіндік беретіндігінде болып табылады.

Пара алу құрамы диспозициясында кінәнің нысанын атап көрсетпейді, бірақ құрамның объективтік жағын талдаудан іс-әрекеттің заңдағы сипаттамасынан, сонымен қатар ҚР Қылмыстық Кодексінің 20 бабының 2 бөлігін басшылыққа ала отырып, осы қылмыс тек қана тікелей қасақана бойынша жасалуы мүмкін деп сеніммен айтуға болады. Тікелей қасақаналықты анықтау үшін, кінәнің басқа да кез-келген түрі сияқты, заң психиканың интеллектуалдық және еріктік элементтерінің мазмұнын қолданады.

Қарастырылып отырған құрамның интеллектуальдық сәтіне кінәлінің өзінің заңсыз мүліктік пайданы ала отырып, сол үшін қызметін пайдаланып пара берушінің немесе оның өкілінің мүддесіне бола белгілі бір іс-әрекеттер жасауы немесе жасамауы, немесе оларға қамқорлық жасау я болмаса қызметі бойынша беруі жатады. Пара алушының интеллектуальды сәтіне талдау оның санасында біз жоғарыда қарастырған пара алудың барлық объективті белгілері көрініс беруі тиіс деп айту үшін мүмкіндік береді. Бұлар мынаны түсіну болып табылады: а) алынған материалдық сыйлықтың заңсыз екендігі; б) пара алу, пара беруші немесе оның өкілдері пайдасына әрекет (әрекетсіздік) жасағаны үшін алынатынын; в) бұл әрекеттер (әрекетсіздіктер) лауазым адамының қызметтік өкілеттілігіне кіреді, немесе ол өзінің лауазымдық дәрежесі арқылы осындай іс-әрекеттерге көмектеседі, немесе пара жалпы қамқоршылық немесе лауазымдық қызметі үшін жол бергендігі үшін алынады. Барлық объективтік белгілерді сезіну арқылы қол сұғылатын игіліктің қандай объектіге бағытталғанын түсінуге болады. Лауазым адамы пара ала отырып мемлекеттік аппарат немесе жергілікті өзі басқару аппаратының қалыпты заңды қызмет жасауына қол сұғып отырғанын және осының нәтижесінде оларға ұйымдастырушылық келуі басқа да адамдардың құқықтары мен заңды үдделеріне зиян келуі мүмкін екенін түсіну қажет. Материалдық пайданы пара ретінде беру фактісін түсіну лауазым адамы тарапынан да осы пайданы беруші адамда оны пара ретінде (заңсыз сыйлық) санайды деп түсінуге әкеліп соғады. Бұл кезде лауазым адамының пара алу әрекетін анықтау үшін пара алушының интеллектуалды және еріктілік сәтінің мазмұнының жиынтығы есепке алынады дегенді естен шығармау қажет, ал бұл ретте пара берушінің мүліктік құндылықты белгілі бір әрекет (әрекетсіздік) үшін пара ретінде беру тілегі және түсінуі шешуші роль атқармайды.

Сондықтан да, мысалы, егер лауазымды адам оған берілген мүлікті пара ретінде қабылдаса, ал бұл уақытта оны беруші адам қарызды қайтарып отырмын, немесе айыппұл, салық және тағы басқаларды төлеп отырмын деп есептесе, онда ол пара алуға оқталғандық үшін жауапкершілікке тартылуы тиіс. Пара алудың субъективті жағының міндетті белгісі болып пайдакүнемдік ниет-мүліктік сипаттағы заңсыз пайда табуда танылады. Пайдакүнемдік ниетке пайдакүнемдік мақсат сәйкес келеді. Яғни, осы параны алуда ниет пен мақсат бірлігі көрінеді, яғни ниет пен мақсат субъектінің интеллектуалдық және еріктілік іс-әрекетінің қылмыс істеудегі қозғаушы күшіне айналады. Пайдакүнемдік мақсаттың болмауы лауазым адамының әрекетін пара алу ретінде сипаттауға негіз болып табылмайды. Қызмет бойынша анау-мынау әрекеттерді орындағаны (орындамағаны) үшін параны лауазым адамы емес, ал оның туысы алса, қылмыс құрамы тек мына жағдайларда:

а) лауазым иесі бұл сыйлық жайлы білді және

б) тікелей сыйлық алушы оған материалдық тәуелділікте болды немесе мезгіл-мезгіл оның материалдық қолдауын пайдаланып отырды. Басқа жағдайда лауазым адамы пара алушы ретінде жауапкершілікке тартылуы мүмкін емес, себебі оның әрекетінде пайдакүнемдік мақсат пен ниет жоқ. Егер мұндай ретте іс-әрекетте қылмыстың басқа да белгілері болған кезде лауазым адамының өкілеттілігін асыра пайдалана отырып өзінің жеке мүддесі үшін жасаған әрекеті жайлы сөз болуы мүмкін. Қорытындыласақ, пара алу сәтінде пара алу құрамының барлық объективтік белгілеріндегі кінәлінің ниетімен толық қамтылған болса ғана іс-әрекетті пара алғаны үшін саралау туралы сөз болады. Тек объективті және субъективтік белгілердің толық үйлесуі ғана лауазым адамының әрекетін пара алу ретінде қарауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар негізгі түйін ретінде жалпы коррупциямен де, жеке алғанда паракорлықпен де қарсы қылмыстық құқықтық күрестің тиімділігін арттыруға көмегі тиеді деп ойлайтын ұсыныстарды көрсетуді қажет деп санаймыз.

Сыбайлас жемқорлық құбылысы соңғы кезде көптеген өзгеріске ұшырап және ол бүгін күрделі көп жақты құбылыс ретінде көрінуде. Осыған байланысты сыбайлас жемқорлықты тек қана паракорлыққа әкеліп теңеуге болмайды. Бұл құбылысты лауазым иесінің сонымен қатар лауазым иесі болып табылмайтын мемлекеттік қызметкерлердің өз қызмет өкілеттігін пайдакүнемдік немесе басқа да жеке мүддесіне пайдалануға болады.

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы. – Алматы. 1995
2. Егемен Қазақстан газеті 13 қыркүйек, 2003
3. Назарбаев Н.А. Қазақстан–2030 (Барлық Қазақстандықтардың әл-ауқатының жақсаруы, гүлденуі және қауіпсіздігі. Ел Президентінің Қазақстан халқына жолдауы). Егемен Қазақстан, 11 қазан, 1997 жыл.
4. Егемен Қазақстан газеті, 25 қыркүйек, 2002ж.
5. Ағыбаев А.Н. Қылмыстық құқық. Ерекше бөлім. Оқулық. –Алматы: Жеті жарғы, 2004 540 б.
6. Заң газеті, 9 қаңтар 2002 ж.
7. Практические меры борьбы с коррупцией. Руководство, подготовленное секретариатом ООН.- Май. - 1990 г.

8. Панченко П.Н. Уголовно-правовая характеристика коррупций. // (Материалы научно-практической конференции, - 18-19 апреля 1995 г.). -М. -1995 г. -120 -С.

9. Борзенков Г.Н. Уголовно-правовые меры борьбы с коррупцией. // Вестник МГУ. -право №1. -1993 г. 30-156.
Гальперин Г.И. Организованная преступность, коррупция, уголовный закон. //Социалистическая законность. -№4. -1989 г. 34-16 -С.Мишин Г.К. Коррупция: Понятие, сущность меры ограничения, лекция. -М, 1991 г. 28 -С.

This article focuses on the identification of objective and subjective content of bribery

В данной статье рассматривается выявление объективного и субъективного содержания взяточничества

А.А. Салимов

К ВОПРОСУ О ПОНЯТИИ ЭКСТРЕМИЗМА В НАУКЕ И В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Противодействие экстремизму является важным направлением обеспечения безопасности и стабильности в мире. В условиях глобализации данная проблема имеет значение для всех стран, а также международного сообщества, что было отмечено на шестидесятой сессии Генеральной Ассамблеи ООН в 2006 г. Такая деятельность обуславливает различного рода социальные конфликты и противостояния, создает угрозы демократическим ценностям.

Экстремизм (отдельные его виды) сегодня выступает объектом исследования различных социально-гуманитарных наук: философии, социологии, политологии, педагогики, юриспруденции, что позволило значительно расширить существовавшие ранее, подверженные идеологическому воздействию, представления об этом явлении, несмотря на некоторые спорные умозаключения современных исследователей.

В историческом разрезе стоит отметить, что происхождение термина «экстремизм» вызывает некоторые разногласия в научной литературе. Так, О.С. Жукова и С.Н. Фридинский предполагают, что в начале XX в. «экстремистами» называли представителей одной из партий Индии - «Индийский национальный конгресс», поскольку последние являлись сторонниками активной борьбы за национальную независимость Индии [1]. Другую точку зрения отстаивают Р.А. Амирокова, В.А. Дворянов и Н.Е. Макаров, считая, что термин «экстремизм» одним из первых использовал в начале XX в. французский юрист М. Лерой, который его основным отличием назвал требование от своих приверженцев абсолютной веры в исповедуемые политические идеалы [2]. В русском языке слово «экстремизм» в справочной литературе появилось лишь в XX столетии. Так, толковый словарь живого великорусского языка В.И. Даля, Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона не содержат указанного термина и производных от него однокоренных слов [3].

Философы считают, что сущность экстремистской деятельности проявляется «в антиобщественных взглядах и поступках», «характеристике противозаконных деяний» «в радикальной деятельности субъектов, основанной на приверженности к тотальному неприятию существующей социально-политической модели общества и ее правовых основ, на стремлении к ее ниспровержению насильственными средствами, то есть экстремизм, по сути, является противоположностью «позитивных социокультурных ценностей» и «отражает деструктивно-деятельностный характер человеческой сущности..., представляет специфическую форму отчуждения, ориентированную на уничтожение регулярной идентичности», «он всегда несет насилие и агрессию, отражает крайние состояния человеческого сознания» [4].

Социологи оценивают экстремизм как «приверженность крайним взглядам и методам действий по достижению групповых целей ...», которая является «препятствием для модернизации российского общества», «ведет к попранию прав и свобод граждан, подрывает общественную безопасность, государственную целостность и международный авторитет страны, создает реальную угрозу межнациональному и межконфессиональному миру». При этом «не существует и не может существовать так называемого «позитивного экстремизма». Это всегда негативная характеристика, являющаяся неотъемлемой составляющей множества конфликтов [5].

Политологи вслед за специалистами в области философии и социологии, утверждают, что экстремизм — это радикальная деятельность субъектов социально-политических отношений, основанная на приверженности к гипертрофированию, крайним оценкам условий, целью которой является «систематическое устрашение, провоцирование, дестабилизация политической жизни» [6].